

Prof. dr. sci. Boris Krešić
Doc. dr. sci. Edina Šehrić

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

ODREĐIVANJE POJMA I PRAVA JEDNORODITELJA I SAMORODITELJA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Pojmovi jednoroditelj i samoroditelj nisu određeni u Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine, niti se u bilo kojim drugim zakonskim aktima definišu navedeni pojmovi. Ova dva pojma se u društvenom diskursu često poistovjećuju sa pojmom samohrani roditelj pa se i njihova prava poistovjećuju. Kada se govori o pravima često je nejasno da li se govori o pravu djeteta iz takve porodice ili pravu samohranog roditelja ili pravu osobe iz jednoroditeljske porodice. Predmet ovog rada je istraživanje pravne prirode jednoroditeljskih i samoroditeljskih porodica, određivanje njihovih temeljnih karakteristika, s ciljem stvaranja osnova za buduće prepoznavanje ovakvih porodica u Porodičnom zakonu Federacije Bosne i Hercegovine.

Osnovna svrha ovog rada je analiza pravnog položaja jednoroditelja i samoroditelja u Federaciji Bosne i Hercegovine i identifikacija prava koja pripadaju ovoj kategoriji roditelja. U tom pravcu, analiza polazi od nacionalnih propisa koji uređuju pitanja od značaja za roditelje koji vrše roditeljsko staranje. U radu je izvršena komparativna analiza u pogledu ostvarivanja prava jednoroditelja i samoroditelja sa pravima zemalja okruženja i entiteta Republika Srpska. U tekstu su data mišljenja i preporuke za unapređenje postojećih propisa, poboljšanje kvaliteta prava ovih porodica i obezbjeđenje efikasnijih procedura za njihovo ostvarivanje.

Ključne riječi: Jednoroditeljska porodica; Porodica; Jednoroditelj; Samoroditelj; Samohrani roditelj; Prava djeteta.

1. UVOD

Promjene u strukturi i poimanju porodičnih odnosa, posljedica su brze i neprestane evolucije porodice kao jedinke društva, te razvijanja načela indivi-

---

Boris Krešić, boris.kresic@untz.ba.

dualizma i liberalizma u ličnim odnosima pojedinaca u društvu. Pojedinačna prava i obaveze u porodici danas svoj izvor sve više nalaze u individualnoj volji, a sve glasnjiji zahtjevi za više slobode i jednakosti uvećavaju njen značaj, tako da sa jačanjem individualne volje, u sferi određivanja sadržine porodičnih odnosa i dalje egzistira, naravno uz proporcionalno smanjen značaj, imperativnost nekih normi, koje ukazuje na potrebu daljnje zaštite porodice i njenih specifičnosti, odnosno na njenu institucionalnost. Ono što čini njihovu specifičnost u domenu porodičnog prava (čega nema u drugim dijelovima pravnog sistema), jeste učešće ljudskih osjećanja, prije svega ljubavi. U modernom društvu stalno se dešavaju brojne i raznovrsne promjene, od kojih su neke vrlo značajne i pomalo neočekivane, ako ne u smislu njihovog sadržaja i posljedica, onda, svakako, u pogledu brzine nastupanja i razvoja događaja koji tome prethode, ili ih simultano prate.¹ Jednoroditeljske² porodice stavljaju se u fokus socioloških i pravnih interesa tek 60-ih godina prošlog stoljeća, kada je poslijeratna tradicionalna porodica doživjela velike transformacije zbog smanjenja stope nataliteta, porasta broja razvoda brakova te porasta broja djece rođene izvan braka. U tom poslijeratnom periodu, slično kao i danas u Bosni i Hercegovini, tradicionalnu porodicu koju čine majka i otac sve više zamjenjuju jednoroditeljske porodice. Broj ovakvih porodica u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija BiH) je u konstantnom porastu.

Sve manje se ljudi odlučuje na brakove, broj novorođene djece sve je manji, sve češći su problemi neplodnosti, u porastu je broj rastavljenih brakova, a sve više se odgađa dob rađanja prvog djeteta. Za devet godina (period od 2011. do 2020. godine) broj rođene djece samo u Tuzlanskom kantonu je manji za 894 djeteta.³ Prema statističkim podacima u Federaciji BiH dob majke prilikom rađanja prvog djeteta je u osam godina (period od 2011. do 2019. godine) porasla za 1,2 godine, odnosno sa 27,6 na 27,8 godina.⁴ Broj rođene djece koja imaju bračni status je za period od devet godina manji za 7446, a broj vanbračne djece čiji roditelji ne žive zajedno je manji za 230, dok je broj vanbračne djece čiji roditelji žive u zajednici života konstantan i iznosi oko 2300 djece godišnje.⁵ Ovakvi statistički podaci ukazuju da se porodica prilagođava društvu i vremenu u kojem se nalazi.

¹ B. Krešić, E. Softić, „Demokratizacija porodičnog prava“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Tuzli* 1/2016, 268.

² U ovom dijelu rada, sve do određivanja i definiranja jednoroditelja i samoroditelja, izraz jednoroditeljska porodica se odnosi na roditelja koji ostvaruje roditeljsko staranje. Takođe i u dijelu rada, a radi specifičnosti određenih prava, jednoroditeljske porodice i samohrani roditelji će se spominjati u njihovom izvornom kontekstu iz razloga što zakonodavci pojam jednoroditelja i samoroditelja ne poznaju.

³ Zavod za statistiku FBiH, <http://www.px-web.fzs.gov.ba/pxweb/bs-Latn-BA/Stanovnistvo-Population/Stanovnistvo-Population/?tablelist=true&rxid=ed24a715-9954-4312-838f-a4de3970d824>.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*

Nepobitna je činjenica da u Federaciji BiH od kraja rata pa do danas, što iznosi 27 godina, ne postoji porodična politika koja bi u svojoj osnovi trebalo da se bavi porodicom kao ključnom društvenom institucijom. U pojedinim kantonima u Federaciji BiH postoje eksplicitne porodične politike i one se odnose na pojedina socijalna davanja, dok postoji apsolutno odsustvo implicitnih porodičnih politika.⁶ Pojava jednoroditeljskih porodica dovodi i do zahtjeva u pogledu pojedinačnih prava roditelja, odnosno kreiranja porodičnih politika i prepoznavanja ovih porodica u pozitivnom zakonodavstvu. Pojam samohranog roditelja i jednoroditeljske porodice često se koristi da uputi na isto, roditelja koji sam brine o djetetu, odnosno porodicu koju čine samohrani roditelj i njegovo dijete ili djeca. Treba napomenuti da pojmovi jednoroditeljske porodice i samohranog roditelja nisu sinonimi. Ove pojmove ne treba poistovjećivati, prije svega, jer se radi o odrednicama različitih fenomena roditeljstva, sa jedne strane i porodice kao društvene grupe, sa druge strane. U složenim uslovima savremenog društva koje treba da odgovori kako na zahtjeve profesije tako i na zahtjeve svakog pojedinog člana porodičnog sistema, od posebne je važnosti definisati pojmove jednoroditelja i samoroditelja i odrediti njihov položaj u društvu. Odsustvo definisanja jednoroditelja i samoroditelja kao različitih kategorija dovodi do diskriminacije koja se nažalost odražava i na djecu i na roditelja.

Kako bi se izvršila analiza pravnog položaja jednoroditelja i samoroditelja u Federaciji BiH potrebno je poći od nacionalnih propisa koji uređuju pitanje njihovog statusa, odnosno statusa takvih porodica. U našem pravnom sistemu, međutim, ne postoje posebni zakonski propisi kojima se uređuje položaj jednoroditeljskih porodica. Takođe, ne postoji niti ustavni osnov zaštite jednoroditeljskih porodica izuzev garancija datih u okviru člana II u kojem se propisuje da će entiteti osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da se prava i slobode predviđene u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.⁷ U katalogu prava, Ustav Bosne i Hercegovine u članu II/3, pored prava na privatni i porodični život, te prava na brak i zasnivanje porodice, ne navodi striktno poštivanje prava na zaštitu porodice.

Prava jednoroditeljskih porodica uglavnom su regulisana entitetskim propisima. U narednim poglavljima ovoga rada dat će se definicije pojmova jednoroditelj i samoroditelj na osnovu pozitivno pravnih propisa u Federaciji BiH, te će se sagledati status ovih osoba kroz njihov imovinski status (prihode), radno zakonodavstvo i socijalnu politiku. Da bi se razumio položaj

---

⁶ Implicitne porodične politike su one koje za posljedicu nemaju direktan uticaj na porodicu ali unatoč tome utiču na porodicu, npr. politika zdravlja žena.

⁷ Ustav Bosne i Hercegovine, čl. II.

jednoroditeljskih porodica on se mora sagledati kroz tri aspekta, pri čemu se moraju kombinirati prihodi ovih porodica, njihovo zapošljavanje i prava u radnom zakonodavstvu te socijalna politika.⁸ Ovo iz razloga što ne postoje jednostavna rješenja za složene probleme.

2. DEFINIRANJE POJMOVA SAMORODITELJ I JEDNORODITELJ U POZITIVNOM ZAKONODAVSTVU FEDERACIJE BIH

Roditelji se zajednički, sporazumno i ravnopravno staraju o djetetu, osim ako je drukčije uređeno Porodičnim zakonom Federacije BiH⁹ (u daljem tekstu: Porodični zakon FBiH). Ovakvim normiranjem staranja roditelja prihvaćeno je načelo o zajedničkoj odgovornosti roditelja, sadržano u članu 18. Konvencije o pravima djeteta.¹⁰ Porodični zakon prilikom normiranja roditeljskog staranja od strane jednog roditelja pravi razliku kada jedan roditelj ne može stalno, neposredno i efikasno starati se o ličnosti i imovini maloljetnika, odnosno aktivno postupati u interesu djeteta, u odnosu na slučajeve kada roditelji djeteta ne žive zajedno. Naime, prema članu 141. stav 2. Porodičnog zakona FBiH o djetetu se stara samo jedan roditelj ako je drugi roditelj umro, proglašen umrlim, spriječen da se stara, nepoznatog boravišta, ako mu je oduzeto roditeljsko staranje, ili mu je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost. U ovim slučajevima se ne donosi sudska odluka o tome da će se o djetetu starati samo jedan roditelj.¹¹ Razlozi zbog kojih je roditelj spriječen da se stara o djetetu mogu biti pravne prirode (oduzeto roditeljsko staranje, te oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost) ili faktičke prirode¹² (smrti ili proglašenja umrlim, u slučaju kada mu je bora-

---

⁸ R. Nieuwenhuis, “Directions of thought for single parents in the EU“, *Community Work & Family* 24(5):1-8, 2020, https://www.researchgate.net/publication/340326400_Directions_of_thought_for_single_parents_in_the_EU.

⁹ Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, *Sl. novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 35/2005, 41/2005 – ispr., 31/2014 i 32/2019 – odluka US.

¹⁰ Države potpisnice će se truditi što više mogu da osiguraju priznanje principa da oba roditelja u osnovi imaju zajedničku odgovornost za podizanje i razvitak djeteta. Roditelji ili, ako je takav slučaj, zakonski staratelji, snose prvenstvenu odgovornost za podizanje i razvitak djeteta. Njihova osnovna briga će biti najbolji djetetovi interesi. Da bi garantirale i unaprijedile prava iznesena u ovoj konvenciji, države – potpisnice će pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima ili zakonskim starateljima, u snošenju odgovornosti za podizanje djeteta i osigurat će razvitak institucija, ustanova i službi za brigu o djeci. Države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće mjere da bi se osiguralo da djeca zaposlenih roditelja imaju pravo da se koriste službama i ustanovama za brigu o djeci koje im odgovaraju.

¹¹ S. Bubić, N. Traljić, *Roditeljsko i starateljsko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007, 175.

¹² Faktička nemogućnost roditeljskog prava postoji kada je drugi roditelj teško bolestan, ili je na izdržavanju kazne zatvora, ili je odsutan zbog prirode posla, ili je na dužem radu u

više nepoznato, te u svim drugim slučajevima kada je spriječen starati se o djetetu, npr. kad je duže odsutan zbog liječenja ili izdržavanja kazne zatvora, ili kad je bolestan od teške ili zarazne bolesti i sl.).¹³

Članom 142. stav 1. se normira da ako roditelji ne žive u porodičnoj zajednici, roditeljsko staranje ostvaruje roditelj sa kojim dijete živi. Ovdje se podrazumijevaju slučajevi razvoda, poništenja ili utvrđenja nepostojećim braka roditelja djeteta, ili faktičkog prekida bračne zajednice, ili raskida vanbračne zajednice, ili ako vanbračni roditelji nisu nikada živjeli u vanbračnoj zajednici, i tada se donosi odluka o tome koji će roditelj ostvarivati roditeljsko staranje prema djetetu. Članom 142. stavom 1. se normira da samo u slučajevima kada je roditelj spriječen da se stara o djetetu, ili je nepoznatog boravišta, ili ne izvršava obavezu izdržavanja, ili je nedostupan, roditelj sa kojim dijete živi samostalno odlučuje o zaštiti ličnih, imovinskih i drugih interesa djeteta i nije potrebna saglasnost drugog roditelja.

Mogu li se na osnovu ova dva člana Porodičnog zakona (člana 141. i člana 142) odrediti pojmovi jednoroditelja i samoroditelja, odnosno može li kriterij donošenja ili nedonošenja sudske odluke o ostvarivanju roditeljskog staranja biti odlučujuća činjenica ili bi neka druga činjenica trebalo da bude determinirajući faktor?

Uzmemo li kao determinirajuću činjenicu donošenje/nedonošenje sudske odluke o tome ko će vršiti roditeljsko staranje pri definisanju dva razmatrana pojma u drugi plan stavljamo odlučivanje o pravima djeteta bez saglasnosti drugog roditelja. Tada bi spriječenost drugog roditelja da se stara o djetetu, radi određenog faktičkog stanja za koje on nije kriv npr. teške bolesti, moglo biti slučaj i kod donošenja sudske odluke i kod nedonošenja sudske odluke. Zapravo mogućnost ostvarivanja roditeljskog staranja bez saglasnosti drugog roditelja potpadala bi pod oba navedena člana. Prema tome jasno je da na osnovu toga da li je sud donio ili nije donio odluku o tome sa kojim roditeljem će dijete živjeti ne možemo jasno odrediti pojmove jednoroditelja i samoroditelja.

Određujući definiciju jednoroditelja i samoroditelja odlučujuća determinanta mogla bi biti činjenica da li jedan roditelj samostalno donosi odluke o staranju ili mu je za to potrebna saglasnost drugog roditelja. Da bi dali adekvatan odgovor moramo analizirati slučajeve kada jedan roditelj bez saglasnosti drugog roditelja se stara o djetetu. Prema članu 141. to su slučajevi:

1. Kada je drugi roditelj umro,
2. Kada je drugi roditelj proglašen umrlim,

---

inostranstvu, ili je iz nekog drugog razloga u faktičkoj nemogućnosti da se o djetetu stara. R. Vujović, *Lišenje roditeljskog prava*, Službeni glasnik, Beograd 2015, 35.

¹³ *Ibid.*

3. Kada je drugi roditelj spriječen da se stara o djetetu,
4. Kada je drugom roditelju nepoznato boravište,
5. Ako je drugom roditelju oduzeto roditeljsko staranje, i
6. Ako je drugom roditelju oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost.

Prema članu 142 stav 1. slučajevi u kojima nije potrebna suglasnost drugog roditelja su:

1. Kada je drugi roditelj spriječen da se stara o djetetu,
2. Kada je drugi roditelj nepoznatog boravišta,
3. Kada drugi roditelj ne izvršava obavezu izdržavanja, i
4. Kada je drugi roditelj nedostupan.

Problem predstavlja normiranje da je u oba člana određeno da jedan roditelj se stara o djetetu u slučaju „spriječenosti drugog roditelja“ i „nepoznatog boravišta“. Jasno je da u slučajevima kada je drugi roditelj „nedostupan“ jedan roditelj samostalno vrši roditeljsko staranje. Međutim da li u svim slučajevima kada je drugi roditelj „dostupan“ jedan roditelj bez saglasnosti drugog roditelja može vršiti roditeljsko staranje? Radi se o razlozima faktičke prirode npr. izdržavanje kazne zatvora, teške bolesti ili neizvršavanjem obaveze izdržavanja. Pogrešno bi bilo zastupati stav da u svim slučajevima postojanja razloga faktičke prirode, kao npr. izdržavanje kazne zatvora, nije potrebna saglasnost drugog roditelja. Iako se u slučajevima iz člana 141. ne donosi odluka da se o djetetu stara samo jedan roditelj to ne znači da drugi roditelj, nastupanjem određene činjenice, gubi roditeljsko staranje. Ovome u prilog ide i ostavljanje mogućnosti drugom roditelju da se protivi radnjama onog roditelja koji vrši roditeljsko staranje. Tako u slučaju spora između roditelja o ostvarivanju roditeljskog staranja, odluku donosi sud u vanparničnom postupku.¹⁴

Prilikom donošenja odluke sa kojim roditeljem će dijete živjeti sud će odlučiti, osim ako je to u suprotnosti sa interesom djeteta, da roditelj sa kojim dijete ne živi obavlja pojedine dužnosti, a naročito da se stara o zdravlju djeteta i o njegovom školovanju, da ga zastupa u nekim poslovima ili da učestvuje u donošenju svih važnijih odluka o podizanju djeteta, te da upravlja njegovom imovinom.¹⁵ Roditelj sa kojim dijete ne živi i koji ne obavlja navedene dužnosti ima pravo da bude informiran od drugog roditelja o važnim stvarima koje se tiču života djeteta. Ako se ne slaže sa nekim postupkom ili mjerom drugog roditelja, može se obratiti sudu koji će u vanparničnom postupku odlučiti o prigovoru.¹⁶ Kada jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsko staranje to ne znači da drugi roditelj nema pravo na

---

¹⁴ Porodični zakon, čl. 141, st. 3.

¹⁵ Porodični zakon, čl. 143, st. 3.

¹⁶ Porodični zakon, čl. 143, st. 4.

ostvarivanje ličnih odnosa s djetetom, na donošenje svakodnevnih odluka u vezi s djetetom, na informacije o bitnim okolnostima vezanima za bitna lična prava djeteta, dakle on i dalje ima određena prava prema djetetu.

Jasno je da ni kriterij po kojem je osnov za razlikovanje jednoroditelja i samoroditelja predstavlja obaveza davanja ili nedavanja saglasnosti drugog roditelja ne može jasno odrediti navedene pojmove. Ne možemo reći da nije potrebna saglasnost drugog roditelja u svim slučajevima kada je drugi roditelj dostupan, bez obzira na činjenicu da li se on neposredno stara o djetetu ili ne. Roditeljsko staranje, u slučajevima kada roditelj ne može vršiti roditeljsko staranje, se obustavlja sve dok traje razlog spriječenosti roditelja da vrši svoje pravo. Čim prestane spriječenost, roditelj produžava svoje roditeljsko staranje, za što nije potrebna nikakva posebna odluka.¹⁷

Kriterij koji bi nam mogao dati odgovor na postavljeno pitanje jeste da li roditeljsko staranje pripada samo jednom roditelju ili roditeljsko staranje pripada oboma. U literaturi se pravi razlika između „pripadanja“ i „vršenja“ roditeljskog staranja. Kada postoje razlozi pravne prirode zbog kojih se roditelj ne može starati o djetetu postavlja se pitanje da li roditeljsko staranje pripada samo drugom roditelju ili drugi roditelj „vrši“ sam roditeljsko staranje.¹⁸ Oduzimanjem ili ograničenjem poslovne sposobnosti, kao i u slučaju oduzimanja roditeljskog staranja, roditelj ne gubi svojstvo roditelja već gubi sposobnost da samostalno vrši sadržaje roditeljskog staranja. Te u ovim slučajevima prestaju samo prava prema djetetu ali ne i obaveze prema njemu. „Roditeljsko staranje pripada samo jednom roditelju, samo u slučaju kada je drugi roditelj umro, kada je proglašen za umrlog i kada nije poznat“.¹⁹

Pristup ovom kriteriju odstupa od pokušaja pravljenja razlike između navedenih članova Porodičnog zakona. Pa u skladu sa tim možemo zaključiti da u Porodičnom zakonu ne postoji mogućnost razlikovanja pojmova samoroditelj i jednoroditelj. Takođe analizom zakonskih normi Porodičnog zakona utvrđeno je da isti ne daje definiciju samohranog roditelja.

2.1. Definicije samoroditelja i jednoroditelja

Pojam „samohrani“ je danas toliko uobičajen da se u svakodnevnom govoru često koristi za roditelja koji živi sam s djetetom, bez partnera. Međutim, zakonska definicija, iz koje proizlaze prava koja kao roditelj može ostvariti, razlikuju pojam samohranog roditelja od pojma roditelja u jednoroditeljskoj porodici. Iz toga razloga je potrebno jasno definirati samoroditelja i jednoroditelja.

---

¹⁷ V. Bakić, *Porodično pravo*, Savremena administracija, Beograd 1980, 311–312.

¹⁸ M. Mladenović, S. Panov, *Porodično pravo*, Dosije, Beograd 2003, 380.

¹⁹ *Ibid.*

2.1.1. Definicija samoroditelj

Prilikom određivanja pojma samoroditelj kao sinonim može se navesti pojam „samohrani roditelj“ pa će se u tom smislu i analizirati uporednopravna rješenja koja normiraju navedeni pojam.

U Porodičnom zakonu Republike Srpske²⁰ (u daljem tekstu Porodični zakon RS) data je definicija samohranog roditelja. Prema članu 79. stav 3. samohrani roditelj je roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo nad djetetom, čiji je drugi roditelj umro ili nije poznat. Definicijom samohranog roditelja obuhvaćeni su svi roditelji koji samostalno vrše roditeljsko staranje, bez obzira da li drugom roditelju pripada roditeljsko staranje ili ne. Potrebno je napomenuti da u Porodičnom zakonu RS, prilikom donošenja odluke sa kojim će roditeljem dijete živjeti, nije moguće određivanje zajedničkog roditeljskog staranja.²¹ Tako je samohrani roditelj i ona osoba koja je razvedena pri čemu drugi roditelj izvršava sva svoja prava i obaveze samo ne živi sa djetetom ali je u isto vrijeme i ona osoba koja vrši roditeljsko staranje gdje drugi roditelj ne postoji. Iako postoje stavovi, istina većinom od strane nevladinih organizacija, smatramo da definicija samohranog roditelja iz člana 79. stav 3. obuhvata i razvedene porodice, gdje postoji drugi roditelj, ali ne vrši roditeljsku dužnost.²²

U hrvatskom zakonodavstvu „samohrani roditelj je roditelj koji sam skrbi za svoje dijete i uzdržava ga“.²³ Iz ovakve definicije jasno je da nema drugog roditelja da finansijski i na druge načine sudjeluje u brizi i odgoju djece. Prema tome u hrvatskom zakonodavstvu samohrani roditelj podrazumijeva da roditeljsko staranje pripada samo jednom roditelju tj. drugog roditelja nema. Drugi roditelj je umro, proglašen za nestalog ili je nepoznat.

Porodični zakon Republike Srbije ne sadrži pojam samohranog roditelja ali se spominje pojam samostalnog vršenja roditeljskog prava. Roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo prema Porodičnom zakonu Republike Srbije to vrši, između ostalih i u slučaju kada je drugi roditelj nepoznat, ili je umro, ili je potpuno lišen roditeljskog prava odnosno poslovne sposob-

---

²⁰ Porodični zakon Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 54/2002, 41/2008, 63/2014 i 56/2019 – odluka US.

²¹ Porodični zakon FBiH u čl. 142, st. 3 normira zajedničko roditeljsko staranje. „Sud će odlučiti, osim ako je to u suprotnosti sa interesom djeteta, da roditelj sa kojim dijete ne živi obavlja pojedine dužnosti, a naročito da se stara o zdravlju djeteta i o njegovom školovanju, da ga zastupa u nekim poslovima ili da učestvuje u donošenju svih važnijih odluka o podizanju djeteta, te da upravlja njegovom imovinom.“

²² Izjava predsjednice udruženja samohranih roditelja Banja Luka. <https://balkans.aljazeera.net teme/2015/9/9/bih-samohrana-majka-samo-ako-partner-nije-ziv>.

²³ Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20, čl. 4, st 1, tač. 4.

nosti.²⁴ Pored smrti i slučaja kada je jedan od roditelja nepoznat kao uslov se postavlja i činjenica da je drugi roditelj potpuno lišen roditeljskog prava odnosno da mu je oduzeta poslovna sposobnost.

Već je ranije navedeno da u slučaju lišenja roditeljskog prava roditelj ne gubi svojstvo „roditelja“ već gubi svojstvo da samostalno vrši roditeljsko staranje. On i dalje ima obavezu izdržavanja djeteta. S druge strane postoji i mogućnost vraćanja roditeljskog staranja. Može se postaviti i pitanje da li jednom stečeno pravo po osnovu statusa samoroditelja može kasnije prestati.²⁵ Isto pitanje se može postaviti i u slučaju oduzete poslovne sposobnosti. Oduzimanje roditeljskog staranja obično bi trebalo smatrati privremenom mjerom. Krajnji cilj bi trebalo da bude ponovno spajanje djeteta sa njegovim roditeljima. To se odnosi i na predmete koji su se ticali sporova između roditelja ili drugih članova porodice o kontaktima sa djetetom ili njegovim prebivalištem.²⁶

Na osnovu navedenog, samoroditelja možemo definisati kao roditelja kojem samostalno pripada roditeljsko pravo iz razloga što je drugi roditelj umro, proglašen je umrlim ili je nepoznat.

2.1.2. Definicija jednoroditelja

Prilikom određivanja pojma jednoroditelj kao sinonim može se navesti jednoroditeljska porodica pa će se u tom smislu analizirati uporedno pravna rješenja koja normiraju navedeni pojam.

Do nastanka jednoroditeljskih porodica dolazi uslijed smrti bračnog partnera, razvoda, nestanka ili napuštanja porodice od strane jednog roditelja, nepoznatog drugog roditelja, zatim oduzimanja roditeljskog staranja jednom od roditelja ili oduzimanja poslovne sposobnosti, kao i u slučajevima faktičke spriječenosti staranja o djetetu. Jednoroditeljska porodica ne mora

²⁴ Porodični zakon Republike Srbije, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 18/2005, 72/2011 – dr. zakon i 6/2015, čl. 77.

„- Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada je drugi roditelj nepoznat, ili je umro, ili je potpuno lišen roditeljskog prava odnosno poslovne sposobnosti;

- Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada samo on živi sa detetom, a sud još nije doneo odluku o vršenju roditeljskog prava;

- Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a nisu zaključili sporazum o vršenju roditeljskog prava;

- Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a zaključili su sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, ali sud proceni da taj sporazum nije u najboljem interesu deteta;

- Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život ako zakluče sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava i ako sud proceni da je taj sporazum u najboljem interesu deteta.“

²⁵ U dijelu rada koji se bavi pitanjima prava samoroditelja dat je odgovor na ovo pitanje.

²⁶ Presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetu N. TS. i ostali protiv Gruzije (predstavka br. 71776/12).

nužno biti porodica samohranog roditelja i djeteta/ce, jednoroditeljska porodica je i ona u kojoj dijete/djeca žive samo s jednim roditeljem, a da drugi roditelj ne živi u istoj porodici, no i dalje ima roditeljska prava i obaveze.

Kao što je prethodno navedeno u Porodičnom zakonu RS pojmovi samoroditelja i jednoroditelja se podvode pod definiciju samohranog roditelja. Zakonodavac ih podrazumijeva kao istovjetne kategorije i prema tome trebalo bi za njih propisivati ista prava.

Prema zakonu o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske „jedoroditeljska obitelj je obitelj koju čine dijete, odnosno djeca i jedan roditelj“.²⁷ Za razliku od definicije samohranog roditelja vidimo da ovdje nema određivanja da roditelj sam „skrbi“ i „izdržava“ svoje dijete.

Porodični zakon Republike Srbije ne definiše jednoroditeljsku porodicu. Pored prethodno navedenog, i ne do kraja određenog pojma samohranog roditeljstva u pravnom smislu, postoje i samohrani roditelji u faktičkom smislu, odnosno roditelji koji se sami staraju o djetetu iako je drugi roditelj živ i nije mu oduzeto roditeljsko staranje, ali iz faktičkog razloga ne obavlja svoje roditeljske dužnosti. Primjera radi, majka koja nakon razvoda braka ostane sama da živi sa djetetom, a otac iz nekog razloga prekine kontakt sa bivšom suprugom i djetetom, faktički predstavlja slučaj samohranog roditelja, iako se u pravnom smislu ona ne može svrstati u tu kategoriju, čak ni najširim mogućim tumačenjem važećih propisa.

Prema definiciji *The Organisation for Economic Co-operation and Development* (OECD) život sa jednim roditeljem odnosi se na situaciju kada dijete živi u kućanstvu samo sa jednom odraslom osobom koja se smatra roditeljem.²⁸

Može se zaključiti da pojam jednoroditeljske porodice u sebi obuhvata i pojam samohranog roditelja ali da obratno nije slučaj. Prema tome ne postoji u svakoj jednoroditeljskoj porodici samohrani roditelj. Stoga je i teško odrediti koja prava treba da pripadaju jednoroditelju a koja samoroditelju.

U pokušaju određenja pojma jednoroditelj u pozitivnom pravu Federacije Bosne i Hercegovine mogli bismo reći da je jednoroditelj roditelj sa kojim dijete živi i samostalno ostvaruje roditeljsko staranje iz razloga odvojenog života roditelja ili iz razloga pravne ili faktičke nemogućnosti drugog roditelja da ostvaruje roditeljsko staranje.

Samostalno ostvarivanje roditeljskog staranja iz razloga odvojenog života roditelja obuhvata slučajeve razvoda braka, prestanka vanbračne zajednice, kao i slučajeve odvojenog života roditelja koji nikada nisu vodili zajednicu života. Kada dođe do prestanka zajednice života sud će u najboljem interesu djeteta odlučiti sa kojim roditeljem će dijete živjeti i odrediti će pojedinačno staranje

²⁷ Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, čl. 4, st. 1, tač. 5.

²⁸ https://www.oecd.org/els/soc/SF_1_2_Children_in_families.pdf, 15. januar 2022.

jednog roditelja ili zajedničko staranje oba roditelja. Jednoroditelj sam vrši roditeljsko staranje ali drugi roditelj ima pravo da bude informisan od drugog roditelja o važnim stvarima koje se tiču života djeteta i ima pravo na održavanje ličnih odnosa sa djetetom ukoliko se radi o pojedinačnom staranju jednog roditelja, a ukoliko se radi o zajedničkom roditeljskom staranju roditelj sa kojim dijete ne živi obavlja pojedine dužnosti, a naročito se stara o zdravlju djeteta i o njegovom školovanju, zastupanju u određenim pravnim poslovima ili da učestvuje u donošenju svih važnijih odluka o podizanju djeteta, te da upravlja njegovom imovinom. Bez obzira da li je sud odredio pojedinačno ili zajedničko roditeljsko staranje drugi roditelj je obavezan i na plaćanje izdržavanja.

Razlozi pravne nemogućnosti su oduzeto roditeljsko staranje i oduzeta poslovna sposobnost. S obzirom na razloge zbog kojih se roditelju oduzima roditeljsko staranje,²⁹ normalno je da on više nema obavezu i pravo starati se o ličnosti djeteta, niti ga može zastupati, pa ni starati se o njegovoj imovini. Od svih prava i obaveza ostaje mu samo obaveza izdržavanja djeteta.³⁰

Prilikom oduzimanja poslovne sposobnosti dolazi do automatskog obustavljanja vršenja roditeljskog staranja. Roditelj kojem je oduzeta poslovna sposobnost nije u stanju starati se ni o svojim pravima i interesima, tako da je u pravnoj nemogućnosti brinuti se i o djetetu. Nije dovoljno samo postojanje razloga za oduzimanje poslovne sposobnosti,³¹ neophodno je da je došlo do oduzimanja. Roditeljsko staranje i dalje pripada roditelju kome je oduzeta poslovna sposobnost samo on, dok traje takvo stanje, nije u mogućnosti da ga vrši. Porodični zakon FBiH propisuje da roditelj koji ne ostvaruje roditeljsko staranje, ili kojem je ograničeno³² ili oduzeto roditeljsko staranje, ne oslobađa se dužnosti izdržavanja djeteta. Roditelj kojem je oduzeta poslovna sposobnost³³ prema navedenoj odredbi i dalje ima obavezu izdržavanja djeteta. Tek ukoliko sud utvrdi da on nema niti mogućnosti niti sposobnosti da izdržava dijete, tada obaveza izdržavanja djeteta će preći na druge djetetove srodnike.³⁴

²⁹ Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 154, st. 1: Roditelju koji zloupotrebom svojih prava, ili grubim zanemarivanjem svojih dužnosti, ili napuštanjem djeteta, ili nestaranjem o djetetu sa kojim ne živi očito stavlja u opasnost sigurnost, zdravlje ili moral djeteta, ili koji ne zaštiti dijete od ovakvog ponašanja drugog roditelja ili druge osobe, sud će u vanparničnom postupku oduzeti roditeljsko staranje.

³⁰ PZ FBiH, čl. 154, st. 7.

³¹ PZ FBiH, čl. 192, st. 1. Punoljetnoj osobi koja zbog duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili prekomjernog uživanja alkohola ili opojnih droga, senilnosti ili drugih uzroka nije sposobna sama brinuti se o svojim pravima i interesima oduzima se poslovna sposobnost.

³² Porodični zakon FBiH ne poznaje ograničenje roditeljskog staranja.

³³ U jednom slučaju Vrhovni sud Srbije utvrdio je obavezu oca, koji je bio 100 postotni invalid i kojem je bila oduzeta poslovna sposobnost, da izdržava svoje punoljetno dijete koje se nalazilo na redovnom školovanju. Vid. Z. Ponjavić, *Porodično pravo*, peto izmenjeno i dopunjeno izdanje, Službeni glasnik, Beograd 2017, 382.

³⁴ Vid. PZ FBiH, čl. 220, 222 i 223.

3. OSTVARIVANJE PRIHODA SAMORODITELJA I JEDNORODITELJA

Pitanje balansa između radnih i porodičnih uloga teško je održivo u onom okruženju u kojem ne postoji podijeljena odgovornost. To je posebno vidljivo kada se posmatra socioekonomski jaz između jednoroditelja i samoroditelja i onih sa partnerom, gdje je u uslovima podijeljene odgovornosti moguće ujedno i prihodovno doprinostiti, za razliku od porodica u kojima je ostvarivanje i jednog izvora prihoda znatno otežano. Postojanje podijeljene odgovornosti značajno je i sa aspekta onih jednoroditeljskih i samoroditeljskih porodica u kojima je potrebno brinuti se za bolesno dijete ili drugog člana porodice kome je potrebna posebna njega i pomoć. Zbog toga je izuzetno bitno da oni koji kreiraju politike pronađu odgovarajuće načine i mehanizme za pružanje podrške takvim roditeljima kako bi pod jednakim uslovima ostvarivali svoja prava na tržištu rada.

Kada se govori o ostvarivanju prihoda samoroditelja i jednoroditelja najčešće se postavlja pitanje plaćanja izdržavanja za dijete od strane drugog roditelja. Pravo djeteta na izdržavanje, kao jedno od njegovih osnovnih prava, zagarantovano je Konvencijom o pravima djeteta³⁵ (u daljem tekstu: Konvencija) i izvodi se iz njegovog prava na odgovarajući životni standard. Članom 27. Konvencije o pravima djeteta normirano je da „države potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju“. Intencija autora Konvencije je da države potpisnice obezbijede i poštuju pravo djeteta na životni standard potreban za njegov razvoj. Kako bi država obezbijedila poštivanje ovog prava u stavu 2. člana 27. normirano je „da roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da obezbijede, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, uslove života potrebne za djetetov razvoj“. Termin „prvenstvena odgovornost“ jasno ukazuje da su, roditelj(i) djeteta ili druge osobe odgovorne za dijete, dužne djetetu obezbijediti životni standard potreban za njegov razvoj, a tek onda, ukoliko oni to nisu u mogućnosti, ova obaveza prelazi na državu. Roditelj(i) ili druge osobe ovu obavezu izvršavaju u skladu sa svojim sposobnostima i finansijskim mogućnostima. Odgovornost države je, pored obezbjeđenja životnog standarda (kao sekundarne odgovornosti), da obezbijedi pravne mehanizme kako bi se obaveza roditelja ili drugih osoba odgovornih za dijete u potpunosti izvršila.³⁶

³⁵ Konvencija o pravima djeteta usvojena je na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija, 20. novembra 1989. godine. Aneksom I Ustava Bosne i Hercegovine navedeni su dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, među kojima je i Konvencija o pravima djeteta. Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine takođe su određeni instrumenti za zaštitu ljudskih prava koji imaju snagu ustavnih odredaba, a među kojima je navedena Konvencija o pravima djeteta.

³⁶ O izdržavanju djeteta, više vid.: B. Krešić, „Određivanje visine izdržavanja u praksi Centra za socijalni rad Tuzla“, *Zbornik radova – Drugi međunarodni naučni skup Dani porodičnog*

Prema našoj definiciji kod samoroditelja nema sa druge strane roditelja koji je obavezan plaćati izdržavanje za dijete iz razloga što drugog roditelja nema. Samoroditelj ima mogućnost da dobija određena socijalna prava o čemu će biti riječi u narednom poglavlju. Prema definiciji jednoroditelja u većini slučajeva se nalazi drugi roditelj koji je sudskom presudom obavezan na plaćanje izdržavanja. Istraživanja u Federaciji Bosne i Hercegovine ukazuju na problem jednoroditelja u smislu izbjegavanja plaćanja izdržavanja drugog roditelja i neophodnost osnivanja alimentacionog fonda.³⁷ Kao osnov uzima se odredba člana 237. Porodičnog zakona FBiH u kojoj se normira da kada sud utvrdi da roditelji i druge osobe koje su obavezne davati izdržavanje nisu u mogućnosti podmirivati potrebe izdržavanja djeteta, obavijestit će o tome organ starateljstva koji je dužan osigurati sredstva za izdržavanje djeteta iz budžetskih sredstava Federacije.³⁸ Potrebno je skrenuti pažnju da dio norme koji glasi „da roditelji i druge osobe koje su obavezne davati izdržavanje nisu u mogućnosti podmirivati potrebe izdržavanja djeteta“. Dužnost drugih srodnika nastaje tek onda kada roditelji nisu u mogućnosti podmirivati potrebe izdržavanja djeteta. Obaveza bliskih srodnika nastaje tek onog trenutka kada se dokaže da roditelji (misli se na oba roditelja) nisu u mogućnosti da daju izdržavanje.³⁹ Prema navedenoj odredbi da bi došlo do plaćanja za izdržavanje djeteta iz budžeta Federacije BiH potrebno je da oba roditelja nisu u mogućnosti podmirivati potrebe izdržavanja, da maćeha ili očuh nisu u mogućnosti podmirivati potrebe izdržavanja, da nemaju mogućnosti ni baba i djed te da tu mogućnost nemaju ni brat ili sestra. Jasno je da odredba člana 237. ne bi mogla biti osnov za osnivanje alimentacionog fonda iz razloga što je cilj osnivanja alimentacionog fonda osiguranje pravnog mehanizma kako bi se obaveza izdržavanja u potpunosti izvršila od strane dužnika izdržavanja u ovom slučaju drugog roditelja. Alimentacioni fond bi trebalo da bude garant plaćanja obaveze izdržavanja u smislu da ukoliko dužnik izdržavanja ne izvršava svoju obavezu da se Alimentacioni fond pojavljuje u ulozi cesionara, odnosno onoga koji preuzima dug i kasnije ga naplaćuje od dužnika. U istraživanju se često samoroditelji i jednoroditelji stavljaju u isti položaj iako oni to nisu.⁴⁰ Nisu čak ni svi jednoroditelji u istom položaju iz razloga što veći broj obveznika izdržavanja ispunjava svoju obavezu. Jasno je iz pret-

---

prava, Mostar; B. Krešić, J. Okičić, „Određivanje visine doprinosa za izdržavanje djeteta – mogućnost određivanja minimalnog novčanog iznosa“, *Pravna misao* 5-6/2018, 7–35.

³⁷ Vid. S. Šadić, A. Ždralović, M. Emirhafizović, *Jednoroditeljske porodice – Mapiranje prava i potreba samostalnih roditelja/ki na području općine Centar Sarajevo*, Sarajevo 2020, 21.

³⁸ *Ibid.*, 22.

³⁹ Z. Ponjavić, 378.

⁴⁰ S. Šadić, A. Ždralović, M. Emirhafizović, 19. „Jednoroditeljske porodice se ovdje posebno naznačavaju s obzirom na činjenicu da je riječ o osobama koje samostalno (privremeno ili trajno) preuzimaju roditeljsku odgovornost.“

hodnog izlaganja da samoroditelj se nikada neće moći koristiti sredstvima iz alimentacionog fonda, ako isti ikada bude i osnovan, on može koristiti samo pravo iz člana 237. Porodičnog zakona FBiH. Ono što je jako bitno za buduća istraživanja jeste da je neophodno razdvojiti pravo djeteta na izdržavanje od prava djeteta na ostvarivanje ličnih odnosa i kontakata. Ova dva prava nisu ovisna jedno o drugim, zapravo oba ova prava su pravo djeteta a ne pravo drugog roditelja. Pa je tako vidljiva još jedna razlika između samoroditelja i jednoroditelja u smislu da kod jednoroditelja postoji drugi roditelj koji može, bez obzira da li plaća izdržavanje ili ne, određeni vremenski period se brinuti za dijete, pričuvati ga, odvesti u kino, godišnji odmor i sl., što u konačnici smanjuje finansijske troškove jednoroditelju.

4. OSTVARIVANJE SOCIJALNIH PRAVA SAMORODITELJA I JEDNORODITELJA

Na socijalni položaj samoroditelja i jednoroditelja snažno utiču politike koje nisu osmišljene posebno za njih. Socijalna davanja za nezaposlene tradicionalno se povezuju sa nejednakošću klasa, a ne spolom, i često nedostaju u evaluaciji samoroditelja i jednoroditelja.⁴¹

U Hrvatskoj, samohrani roditelj ovisno o finansijskoj situaciji ostvaruje određena prava iz sistema socijalne zaštite. Tu prije svega spada zajamčena minimalna naknada, odnosno pravo na novčani iznos za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba kućanstva koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba. Iznos naknade koju kućanstvo može dobiti je zbroj iznosa za svakog člana kućanstva, s tim da udjeli članova kućanstva iznose, za samohranog roditelja: 100 posto = 800 kuna, između ostalih i za dijete samohranog roditelja odnosno dijete u jednoroditeljskoj porodici: 55 posto = 440 kuna.⁴² Korisnik zajamčene minimalne naknade ostvaruje pravo i na troškove stanovanja, najamninu, komunalne naknade, električnu energiju, plin, grijanje, vodu, odvodnju i druge troškove stanovanja u skladu s posebnim propisima.⁴³ Korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu ostvaruje pravo i na jednokratnu naknadu za pogrebne troškove.⁴⁴ Kako je samo samoroditelj korisnik zajamčene minimalne naknade navedena prava ne mogu ostvarivati i jednoroditelji, s tim da je potrebno naglasiti da određena prava može koristiti dijete jednoroditelja.

Učeniku, polazniku srednje škole slabijeg imovnog stanja, koji nije član kućanstva koje je korisnik prava na zajamčenu minimalnu naknadu, priznaje

---

⁴¹ Smjerovi razmišljanja samohranih roditelja u EU, https://www.researchgate.net/publication/340326400_Directions_of_thought_for_single_parents_in_the_EU, 10. februar 2022.

⁴² Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, čl. 30.

⁴³ Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, čl. 41.

⁴⁴ Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, čl. 50.

se pravo na naknadu za troškove smještaja u učeničkom domu ako je dijete samohranog roditelja,⁴⁵ ovo pravo ne pripada djetetu iz jednoroditeljske porodice. Ako u jednoroditeljskoj porodici ima dvoje ili više djece s teškoćama u razvoju, odnosno osoba s invaliditetom, status roditelja njegovatelja može se priznati, osim roditelju, i jednom od članova porodice s kojim živi u porodičnoj zajednici.⁴⁶ Ovo pravo može koristiti i samoroditelj iz razloga što, kao što smo prije naveli, pojam jednoroditeljske porodice u sebi obuhvata i pojam samohranog roditelja ali da obratno nije slučaj.

U Zakonu o doplatku za djecu⁴⁷ zakonodavac ne pravi razliku između djece koja žive sa samoroditeljem i jednoroditeljem. Za dijete bez jednog roditelja ili za dijete čiji je jedan roditelj nepoznat ili nepoznatog prebivališta ili potpuno nesposoban za samostalan život ili mu je oduzeta poslovna sposobnost iznos doplatka za djecu se uvećava za 17 %.⁴⁸ Suprotno Zakonu o socijalnoj skrbi u pogledu korisnika doplatka za djecu u istovjetan položaj se postavljaju, jednim dijelom, i samoroditelji i jednoroditelji. Pravo „vršenja“ roditeljskog staranja nadvladalo je pravo „pripadanja“ roditeljskog staranja. Opravdanje za ovakvo razlikovanje možemo naći u činjenici da dječiji doplatok zavisi od imovinskog cenzusa članova porodičnog domaćinstva⁴⁹ i tada govorimo o socijalnom pravu djeteta kojem je država obavezna osigurati životni standard primjeren njegovu tjelesnom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju.⁵⁰ Znači ne radi se o pravu samoroditelja ili jednoroditelja nego o pravu djeteta i obavezi države.

U Republici Srbiji prema Zakonu o finansijskoj podršci porodici sa decom⁵¹ jednoroditeljska porodica jeste porodica u kojoj jedan roditelj samostalno vrši roditeljsko pravo, pod uslovom:⁵²

1. Da je drugi roditelj nepoznat;
2. Da je drugi roditelj preminuo, a nije ostvareno pravo na porodičnu penziju;
3. Da je drugi roditelj postao potpuno i trajno nesposoban za rad, a nije stekao pravo na penziju;

---

⁴⁵ Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, čl. 52, st. 1.

⁴⁶ Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, čl. 64, st. 3.

⁴⁷ Zakon o doplatku za djecu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 82/15, 58/18, na snazi od 01.07.2018.

⁴⁸ Zakon o doplatku za djecu Republike Hrvatske, čl. 21, st. 2.

⁴⁹ Vid. Zakon o doplatku za djecu Republike Hrvatske, čl. 16.

⁵⁰ Konvencija o pravima djeteta, čl. 27.

⁵¹ Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom, *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 113/2017, 50/2018, 46/2021 – odluka US, 51/2021 – odluka US, 53/2021 – odluka US, 66/2021 i 130/2021.

⁵² Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom Republike Srbije, čl. 28.

4. Da drugi roditelj nije obavezan da doprinosi izdržavanju deteta;
5. Da je drugi roditelj lišen roditeljskog prava, a nije obavezan da doprinosi izdržavanju deteta;
6. Da je drugi roditelj preminuo, a ostvareno je pravo na porodičnu penziju;
7. Da je drugi roditelj obavezan da doprinosi izdržavanju deteta;
8. Da je drugi roditelj lišen roditeljskog prava, a obavezan je da doprinosi izdržavanju deteta;
9. Da je drugi roditelj na izdržavanju kazne zatvora duže od šest meseci;
10. Da drugi roditelj ne doprinosi izdržavanju deteta, a izvršenje obaveze izdržavanja nije bilo moguće obezbediti postojećim i dostupnim pravnim sredstvima i postupcima.

Dok se jednoroditeljskom porodicom ne smatra porodica u kojoj je roditelj koji je samostalno vršio roditeljsko pravo, po prestanku ranije bračne, odnosno vanbračne zajednice, zasnovao novu bračnu, odnosno vanbračnu zajednicu.⁵³

Zakon o socijalnoj zaštiti⁵⁴ ne prepoznaje samoroditelja, već određena prava daje jednoroditelju. Pravo na uvećanu socijalnu novčanu pomoć za 20 % ima jednoroditeljska porodica.⁵⁵ Samoroditelj ostvaruje prava iz socijalne zaštite na isti način kao svi ostali građani, bez posebnih uslova ili olakšica, što u praksi često ima za posledicu neadekvatnu, neblagovremenu i neefikasnu socijalnu zaštitu ove kategorije lica.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, u Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom ne spominju se riječi samohrani roditelj ili jednoroditeljaska porodica, pa su prava ove kategorije lica i izostala.⁵⁶ Takođe ni u Prijedlogu Zakona o materijalnoj podršci porodicama sa djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine ne spominju se samohrani roditelji niti jednoroditeljske porodice.⁵⁷ Određena prava samoroditelja uređena su Pravilnicima ili podzakonskim aktima na nivoima Kantona. Tako, npr. Pravilnik o prijemu i boravku djece u vrtićima JU „Djeca Sarajeva“ propisuje da prioritet kod prijema imaju djeca samohranog roditelja, a kao dokaz samohranog roditelja potrebno je dostaviti smrtni list ili rješenje nadležnih organa u pogledu dokazivanja

---

⁵³ Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom Republike Srbije, čl. 28, st. 2.

⁵⁴ Zakon o socijalnoj zaštiti, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 24/2011.

⁵⁵ Vid. Zakon o socijalnoj zaštiti Republike Srbije, čl. 85 i 90.

⁵⁶ Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 36/1999, 54/2004, 39/2006, 14/2009, 7/2014 – rješenje US BiH, 45/2016, 19/2017 – drugi zakon i 40/2018.

⁵⁷ Prijedlog zakona treba usvojiti i Dom naroda Federacije BiH da bi stupio na snagu. Ovim zakonom uređuju se samo dva prava: dječiji dodatak i novčana pomoć nezaposlenoj porodilji.

statusa.⁵⁸ U pogledu dokazivanja statusa smatra se Rješenje suda o proglašenju nestale osobe za umrlu. Jasno je da Pravilnik kao samohranog roditelja smatra samoroditelja iz naše definicije. Primjer iz 2015. godine pokazuje apsurdnost ovakvog rješenja i nužnost definiranja jednoroditelja i samoroditelja. Naime jedna građanka iz Sarajeva nije uspjela svoju kćerku upisati u vrtić JU „Djeca Sarajeva“, zbog toga što navodno ne spada u kategoriju samohranih majki, iako njena dvogodišnja kćerka nema oca. U rodnom listu kćerke nema nikakvih podataka o ocu, dakle on ne postoji. Iz tog razloga djevojčica nije primljena u vrtić jer kao dokaz nije priložen smrtni list oca.⁵⁹

Ipak je jedna kategorija samoroditelja zaštićena zakonskim normama. Radi se o kategorijama samoroditelja gdje je jedan od roditelja poginuo u ratu. Potrebno je ipak naglasiti da se određena prava ovih lica ne vežu za kategorije razmatrane u ovom radu, nego njihova prava proizlaze iz statusa djeteta poginulog borca. Pošto je status ove kategorije lica uređen po drugom osnovu isti neće biti predmet razmatranja u ovom radu.⁶⁰

Određena socijalna davanja koja su vezana za status jednoroditelja ili samoroditelja mogu prestati uslijed prestanka takvog statusa, npr. zaključenjem drugog braka ili zasnivanjem druge vanbračne zajednice (primjer Republike Srbije). Promjena imovinskog stanja (imovinskog cenzusa) može dovesti do prestanka određenih socijalnih davanja kao npr. dječjeg doplatka (primjer Republike Hrvatske). Za razliku od socijalnih davanja obaveza izdržavanja djeteta ne prestaje ukoliko jednoroditelj zaključi novi brak ili zasnjuje vanbračnu zajednicu. Odgovor na prethodno postavljeno pitanje da li jednom stečeno pravo po osnovu statusa samoroditelja može kasnije prestati, glasi da stečeno socijalno pravo može prestati što u konačnici zavisi od određenih promijenjenih činjeničnih okolnosti.

5. OSTVARIVANJE PRAVA IZ RADNOG ODNOSA SAMORODITELJA I JEDNORODITELJA

U ovom dijelu rada naglasak je na vezi između porodičnog statusa i prava na posao. Ova veza se prvenstveno ogleda u otežanom usklađivanju radne i

---

⁵⁸ Vid. Pravilnik, čl. 19 i 20. https://djecasarajeva.edu.ba/wp-content/uploads/2021/06/PRAVILNIK-O-PRIJEMU-DJECE_ispravljen2021.pdf.

⁵⁹ <https://www.svezabebe.ba/beba/novosti/1884-zasto-se-mia-nije-upisala-u-vrtic>.

⁶⁰ Ovdje se, prije svega, radi o izjednačavanju u pogledu uživanja određenih prava u skladu sa zakonskim rješenjima jednoroditeljskih porodica nastalih, na primjer, razvodom braka (koje u našem pravnom sistemu nemaju status samohranih porodica, te su zbog toga i u najnepovoljnijem položaju) i onih koje imaju status samohranih jednoroditeljskih porodica nastalih uslijed drugih okolnosti poput prirodne smrti supružnika ili zbog ratnog djelovanja. Istraživanja pokazuju da jednoroditeljske porodice nastale razvodom braka u procentu od 80 % ne uživaju nikakvu vrstu pomoći od strane državnih institucija, dok jednoroditeljske porodice nastale ratnim stradanjima u 95 % slučajeva primaju neku vrstu pomoći od države zahvaljujući zakonskim rješenjima.

porodične uloge iz čega proizlaze i problemi prilikom zapošljavanja, profesionalnog napredovanja, ali i ostvarivanja drugih prava iz radnopravnog statusa. Istraživanje koje je provedeno za potrebe utvrđivanja psihosocijalnih potreba jednoroditeljskih porodica 2015. godine dokazalo je da četvrtina ispitanika (27,5 %) navodi da im porodični status predstavlja problem u obavljanju posla, petina (21 %) navodi problem pri zapošljavanju, dok 14,7 % ispitanika navodi da im porodični status onemogućava razvoj u karijeri.⁶¹ Ovakvi statistički podaci ukazuju na nezavidan položaj jednoroditelja i samoroditelja na tržištu rada, te na potrebu usvajanja odgovarajuće legislative kojom bi se konkretizirala posebna zaštita ove populacije. Osim na tržištu rada, ove kategorije roditelja u domaćem pravnom sistemu se suočavaju i sa drugim problemima poput neriješenog stambenog pitanja, diskriminacije na radu (kada dođe do zasnivanja radnog odnosa) i u vezi sa radom, izostankom plaćanja izdržavanja za dijete od strane drugog roditelja, nemogućnost ostvarivanja određenih prava iz socijalne zaštite, izostanak institucionalne i vaninstitucionalne podrške i mnogim drugim.⁶² Dakle, da bi se obezbijedilo jednako ostvarivanje prava svim kategorijama roditelja, oni prvenstveno moraju biti odgovarajućim propisima prepoznati. Međutim, važeći zakonski propisi ne sadrže adekvatna rješenja navedenih problema ili ona, ipak, ostaju neimplementirana. Situacija se dodatno komplicira ako se radi o ženi kao samoroditelju ili ženi kao jednoroditelju. Ovo posebno dolazi do izražaja u segmentu rada i zapošljavanja gdje poslodavci veoma često odluče da ne zaposle ženu koja je jednoroditelj ili samoroditelj iz uvjerenja da ona neće uspješno obavljati poslove radnog mjesta i postići odgovarajuću efikasnost u radu.⁶³ Prilikom analize propisa kojima se uređuju radni odnosi nećemo analizirati pitanje zaštite majčinstva iz razloga što ovo pravo konzumiraju kako jednoroditeljske tako i dvoroditeljske porodice.

Zakonom o radu Republike Hrvatske samohrani roditelja se spominje samo u dva slučaja i to prilikom normiranja prekovremenog rada i preraspodjele radnog vremena. Trudnica, roditelj s djetetom do tri godine života, samohrani roditelj s djetetom do šest godina života, ..., mogu raditi prekovremeno samo ako dostave poslodavcu pisanu izjavu o pristanku na takav rad, osim u slučaju više sile.⁶⁴ Zakonodavac samoroditelja za razliku od jednoroditelja štiti od preko-

⁶¹ A. Zagorac, *Psihosocijalne potrebe jednoroditeljskih porodica*, KJU Porodično savjetovalište, Sarajevo 2015, 20.

⁶² Tako, na primjer, kada su u pitanju prava iz socijalne zaštite, zakon propisuje veća materijalna i druga davanja djetetu u porodici sa jednim roditeljem (samohrano roditeljstvo), dok ista prava ne mogu ostvariti djeca u jednoroditeljskim porodicama. Iako se u ovom slučaju radi o interesu i pravima djeteta, institut zaštite porodice sa djecom usmjeren je na osiguranje porodice radi pomaganja u podizanju, odgoju i zbrinjavanju djece.

⁶³ Ovo je jedna od najrasprostranjenijih predrasuda u bosanskohercegovačkom društvu i osnov diskriminacije žena jednoroditelja i samohranih roditelja prilikom zapošljavanja.

⁶⁴ Član 65. stav 5. Zakona o radu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 93/14, 127/17, 98/19, čl. 65, st. 5.

vremenog rada do šeste godine života djeteta, dok je kod jednoroditelja ovakva zaštita predviđena samo do treće godine života djeteta. U posebno osjetljive skupine radnika hrvatski zakonodavac ubraja i samohranog roditelja. Radnik koji radi u nepunom radnom vremenu za dva ili više poslodavca, trudnica, roditelj s djetetom do tri godine života i samohrani roditelj s djetetom do šest godina života, mogu raditi u nejednakom rasporedu radnog vremena ... samo ako dostave poslodavcu pisanu izjavu o dobrovoljnom pristanku na takav rad.⁶⁵

Zakon o radu Republike Srbije predviđa poseban režim zaštite za trudnice, dojilje, roditelje djece do tri godine i samohrane roditelje koji imaju dijete uzrasta do sedam godina. Ovo je jedan od rijetkih slučajeva, a u samom Zakonu o radu i jedini, da se direktno označava samohrani roditelj kao nosilac određenog prava. Samohrani roditelj koji ima dijete do sedam godina života ili dijete koje je težak invalid može da radi prekovremeno, odnosno noću, samo uz svoju pisanu saglasnost.⁶⁶ Poslodavac može da izvrši preraspodjelu radnog vremena zaposlenoj ženi za vrijeme trudnoće i zaposlenom roditelju sa djetetom mlađim od tri godine života ili djetetom sa težim stepenom psihofizičke ometenosti – samo uz pisanu saglasnost zaposlenog. Dakle, postoji zaštita od noćnog rada i preraspodjele radnog vremena.⁶⁷

Zakonom o radu Republike Srpske normirana je samo zabrana prekovremenog rada za samohrane roditelje. Prekovremeni rad je zabranjen radnicima mlađim od 18 godina života, trudnim ženama i majkama sa djetetom do tri godine života i samohranom roditelju ili usvojiocu djeteta mlađeg od šest godina života.⁶⁸ Na pisani zahtjev zaposlenika poslodavac može odobriti prekovremeni rad. Kod preraspodjele radnog vremena zakonodavac ne spominje samohranog roditelja u smislu traženja pisane saglasnosti. U skladu sa definicijom samohranog roditelja u Porodičnom zakonu Republike Srpske jasno je da ovo pravo ostvaruju i jednoroditelji i samoroditelji.

Zakonom o radu Federacije Bosne i Hercegovine propisano je da nije dozvoljen prekovremeni rad maloljetnom radniku, trudnici, majci odnosno usvojitelju djeteta do tri godine života, kao i samohranom roditelju, samohranom usvojitelju i licu kojem je na osnovu rješenja nadležnog organa dijete povjereno na čuvanje i odgoj, do šest godina života djeteta.⁶⁹ Navedena lica mogu raditi prekovremeno ako daju pisanu izjavu o dobrovoljnom pristan-

---

⁶⁵ Zakon o radu Republike Hrvatske, čl. 68, st. 2.

⁶⁶ Zakon o radu Republike Srbije, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – odluka US, 113/2017 i 95/2018 – autentično tumačenje, čl. 91, st. 2.

⁶⁷ Zakon o radu Republike Srbije, čl. 92.

⁶⁸ Zakon o radu Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 1/2016, 66/2018, 91/2021 – odluka US i 119/2021, čl. 64, st. 1.

⁶⁹ Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, *Sl. novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 26/2016, 89/2018, 23/2020 – odluka US, 49/2021 – dr. zakon i 103/2021 – dr. zakon, čl. 38, st. 3.

ku na takav rad. Za razliku od rješenja u Republici Srpskoj zakonodavac u Federaciji BiH prepoznaje samohranog roditelja prilikom uređivanja pitanja preraspodjele radnog vremena. Tako maloljetni radnik, trudnica, majka odnosno usvojitelj djeteta do tri godine života, kao i samohrani roditelj, samohrani usvojitelj i lice kojem je na osnovu rješenja nadležnog organa dijete povjereno na čuvanje i odgoj, do šest godina života djeteta, može raditi u preraspodjeli radnog vremena samo ukoliko pisanom izjavom pristane na takav rad.⁷⁰

Uređujući prava roditelja djeteta sa težim smetnjama u razvoju zakonodavac normira da jedan od roditelja djeteta sa težim smetnjama u razvoju (teže hendikepiranog djeteta) ima pravo da radi polovinu punog radnog vremena, u slučaju da se radi o samohranom roditelju ili da su oba roditelja zaposlena, pod uvjetom da dijete nije smješteno u ustanovu socijalno – zdravstvenog zbrinjavanja, na osnovu nalaza nadležne zdravstvene ustanove.⁷¹ Ovaj član oslikava razliku između dvoroditeljskih porodica i samohranog roditelja. Samohrani roditelj ostvaruje ovo pravo kao zaposlenik dok roditelj iz dvoroditeljske porodice ovo pravo ostvaruje samo pod uslovom da oba roditelja rade. Ukoliko jedan od roditelja nije zaposlen drugi roditelj ne može koristiti ovo pravo. Zakonodavac nadalje zabranjuje samohranom roditelju sa djetetom sa težim smetnjama u razvoju i rad noću, prekovremeni rad i promjenu mjesta rada bez prethodnog pristanka.⁷² Potrebno je naglasiti da ovo pravo ne proizlazi iz statusa samohranog roditelja nego iz prava roditelja djeteta sa težim smetnjama u razvoju.

Analizom propisa može se zaključiti da nijedan analizirani zakon ne definiše samohranog roditelja. Odgovor na pitanje ko se smatra samohranim roditeljem prema zakonima o radu moramo tražiti u drugim zakonskim propisima. Tako će prava iz Zakona o radu u Republici Hrvatskoj imati samoroditelj, u Republici Srbiji i samoroditelj i jednoroditelj, u Republici Srpskoj i samoroditelj i jednoroditelj kao i u Federaciji Bosne i Hercegovine. Neodređivanje pojmova samoroditelja i jednoroditelja u zakonodavstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine može dovesti do nelogičnih situacija. Tako, npr. prema Zakonu o radu moguće je koristiti prava koja pripadaju samohranim roditeljima, dok prema unutrašnjim aktima nije moguće ostvariti pravo na prvenstvo upisa u vrtić. Odgovor na pitanje da li je samoroditelj ili jednoroditelj samohrani roditelj prema Zakonu o radu Federacije Bosne i Hercegovine morat će dati Sud.

Analiza je pokazala da zakoni o radu pružaju zaštitu samohranim roditeljima u pogledu zabrane prekovremenog rada i preraspodjele radnog vremena.

---

⁷⁰ Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 39, st. 5.

⁷¹ Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 69, st. 1.

⁷² Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 69, st. 3.

6. ZAKLJUČAK

Analizom zakonskih normi Porodičnog zakona Federacije BiH utvrđeno je da ovaj zakon ne definiše samohranog roditelja. Takođe, ovaj zakon, normirajući slučajeve u kojima se samo jedan roditelj stara o djetetu, ne daje mogućnost jasnog razlikovanja pojmova samoroditelj i jednoroditelj. Ovo iz razloga što ni na osnovu činjenice da li je sud donio ili nije donio odluku o tome sa kojim roditeljem će dijete živjeti, niti na osnovu činjenice obaveze davanja ili nedavanja saglasnosti drugog roditelja, ne možemo jasno odrediti pojmove jednoroditelja i samoroditelja.

Kriterij koji daje odgovor na pitanje ko se smatra jednoroditeljem i samoroditeljem je da li roditeljsko staranje pripada samo jednom roditelju ili roditeljsko staranje pripada oboma, odnosno pravljenje jasne razlike između „pripadanja“ i „vršenja“ roditeljskog staranja.

Analizirajući pitanje prihoda samoroditelja i jednoroditelja jasno je da su samoroditelji u težem materijalnom položaju iz razloga što ne postoji drugi roditelj, a samim time nema ni obaveze plaćanja izdržavanja za dijete. U pogledu socijalnih davanja, do izražaja dolazi specifičnost ovih porodica u smislu da zakoni koji se odnose na socijalnu politiku ne prave jasnu razliku između jednoroditelja i samoroditelja. U nekim slučajevima i jednoroditelj i samoroditelj ostvaruje određeno pravo dok u pojedinim slučajevima prava se daju samo jednoj kategoriji roditelja. Ovakvo normativno uređenje pokazuje da uređenje obima prava jednoroditelja i samoroditelja treba sagledati sa više aspekata kako bi društvene norme adekvatno odgovorile na zahtjeve ovih kategorija. U pogledu radnih odnosa, zakonodavci pružaju zaštitu jednoroditeljima i samoroditeljima u pogledu zabrane prekovremenog rada i preraspodjele radnog vremena, dok jasna definicija u ovim zakonima izostaje što može dovesti do nejednakog postupanja i diskriminacije.

Da bi se razumio položaj jednoroditeljskih porodica, on se mora sagledati kroz tri aspekta, pri čemu se moraju kombinirati prihodi ovih porodica, njihovo zapošljavanje i prava u radnom zakonodavstvu te socijalna politika. Ovo iz razloga što ne postoje jednostavna rješenja za složene probleme.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Bakić, Vojislav, *Porodično pravo*, Savremena administracija, Beograd 1980;
2. Bubić, Suzana, Traljić, Nerimana, *Roditeljsko i starateljsko pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007;
3. Krešić, Boris, „Određivanje visine izdržavanja u praksi Centra za socijalni rad Tuzla“, *Zbornik radova – Drugi međunarodni naučni skup Dani porodičnog prava*, Mostar 2014;

4. Krešić, Boris, Okičić, Jasmina, „Određivanje visine doprinosa za izdržavanje djeteta – mogućnost određivanja minimalnog novčanog iznosa“, *Pravna misao* 5-6/2018;
5. Krešić, Boris, Softić, Edisa, „Demokratizacija porodičnog prava“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Tuzli* 1/2016;
6. Mladenović, Marko, Panov, Slobodan, *Porodično pravo*, Dosije, Beograd 2003;
7. Nieuwenhuis, Rense, “Directions of thought for single parents in the EU“, *Community Work & Family*, 24(5):1-8, 2020, https://www.researchgate.net/publication/340326400_Directions_of_thought_for_single_parents_in_the_EU);
8. Ponjavić, Zoran, *Porodično pravo*, peto izmenjeno i dopunje izdanje, Službeni glasnik, Beograd 2017;
9. Šadić, Sanela, Ždralović, Amila, Emirhafizović, Mirza, *Jednoroditeljske porodice – Mapiranje prava i potreba samostalnih roditelja/ki na području općine Centar Sarajevo*, Sarajevo 2020;
10. Vujović, Ranka, *Lišenje roditeljskog prava*, Službeni glasnik, Beograd 2015;
11. Zagorac, Aldijana, *Psihosocijalne potrebe jednoroditeljskih porodica*, KJU Porodično savjetovalište, Sarajevo 2015.

Pravni propisi

1. Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, *Sl. novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 35/2005, 41/2005 – ispr., 31/2014 i 32/2019;
2. Porodični zakon Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 54/2002, 41/2008, 63/2014 i 56/2019;
3. Porodični zakona Republike Srbije, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 18/2005, 72/2011 – dr. zakon i 6/2015;
4. Zakon o doplatku za djecu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 82/15, 58/18;
5. Zakon o finansijskoj podršci porodici sa decom, *Sl. Glasnik Republike Srbije*, br. 113/2017, 50/2018, 46/2021 – odluka US, 51/2021 – odluka US, 53/2021 – odluka US, 66/2021 i 130/2021;
6. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom Federacije Bosne i Hercegovine, *Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 36/1999, 54/2004, 39/2006, 14/2009, 7/2014 – rješenje US BiH, 45/2016, 19/2017 – drugi zakon i 40/2018;
7. Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, *Sl. novine Federacije Bosne i Hercegovine*, br. 26/2016, 89/2018, 23/2020 – odluka US, 49/2021 – dr. zakon i 103/2021;
8. Zakon o radu Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 93/14, 127/17, 98/19;
9. Zakon o radu Republike Srbije, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – odluka US, 113/2017 i 95/2018;
10. Zakon o radu Republike Srpske, *Sl. glasnik Republike Srpske*, br. 1/2016, 66/2018, 91/2021 – odluka US i 119/2021;

11. Zakon o socijalnoj skrbi Republike Hrvatske, *Narodne novine*, br. 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20, 138/20;
12. Zakon o socijalnoj zaštiti, *Sl. glasnik Republike Srbije*, br. 24/2011.

Associate Professor Boris Krešić, LL.D.

Assistant Professor Edina Šehrić, LL.D

Faculty of Law, University of Tuzla

DEFINING THE TERMS ‘MONO-PARENT’ AND ‘SELF-PARENT’ AND THEIR RIGHTS IN FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

The terms ‘mono- parent’ and ‘single- parent’ are not defined in either the Family Law of Federation of Bosnia and Herzegovina (FB&H) or in any other legal acts. In social discourse these two concepts are often equated to the term ‘single parent’ which is why their rights are equated as well. When it comes to these rights, it is often unclear whether the reference is made to the right of a child coming from such a family, the right of a single parent, or the right of a person from a one-parent family. This paper studies the legal nature of one-parent and self-parent families and provides the identification of their basic characteristics so as to create the foundation for future recognition of such families in the Family Law of FB&H.

The main purpose of this paper is to analyze the legal position of one-parent and self-parent in FB&H and to identify the rights granted to this category of parents. That is why the analysis starts with the national regulations that define the aspects important for the parents in charge of parental care. The paper brings a comparative analysis of the rights of one-parent and self-parent in FB&H and those exercised in the surrounding countries and the entity of Republic of Srpska. It also provides the opinions and recommendations for upgrading the existing regulations, improving the quality of rights given to these families, and securing more efficient procedures for exercising these rights.

Key words: *One-parent family; Family; One-parent; Self-parent; Single parent; Child’s rights.*